অধ্যায় ১৪ঃ গৱেষণাৰ আঁচনি-সাৰ

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য
১৪.২ পৰিচয়
১৪.৩ তথ্য সংগ্রহৰ বিভিন্ন পদ্ধতি
১৪.৪ নমুনা বাচনি পদ্ধতি
১৪.৫ ক্ষেত্রকর্ম
১৪.৬ তথ্য বিন্যাস তথা বিশ্লেষণ
১৪.৭ সিদ্ধান্ত
১৪.৮ প্রতিবেদন লিখন
১৪.৯ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৪.১০ অধিক জানিবলৈ
১৪.১১ অগ্রগতিৰ খতিয়ান (কৰল ৰূপৰেখা)
১৪.১২ আৰ্হি প্রশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- গৱেষণা পক্রিয়াৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন তথ্য সংগ্রহৰ পদ্ধতিসমূহৰ বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব।
- গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্রহৰ বাবে নমুনা আৰু ইয়াৰ বাচনিৰ পদ্ধতি সম্পর্কে জানিব পাৰিব।
- ক্ষেত্রকর্ম কি, ইয়াৰ স্বৰূপ সম্পর্কে জানিব পাৰিব।
- প্রাপ্ত তথ্যৰ বিন্যাস আৰু বিশ্লেষণ সম্পর্কে আভাস পাব
- সিদ্ধান্ত আৰু প্রতিবেদন লিখনৰ সৈতে পৰিচিত হ'ব।

১৪.৩ পৰিচয়

আগৰ অধ্যায়ত আপুনি গৱেষণাৰ প্রকার্যৰ মূল উপাদানসমূহৰ সৈতে পৰিচিত হ'ল। গৱেষণাৰ পৰিকল্পনাৰ তাৎপর্য্য, পৰিকল্পনাৰ কৌশল, পদ্ধতি, ইয়াৰ অগ্রগতিৰ বিভিন্ন দিশৰ বিষয়ে অৱগত হ'ল। প্রাপ্ত সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণত যে প্রাসংগিক অধ্যয়নৰ সন্ধান কৰা, সমালোচনাত্মকভাৱে মূল্যায়ন কৰা, আৰু মূল বিষয়বস্তু আৰু পদ্ধতিসমূহ সংশ্লেষণ কৰা আদি পদক্ষেপসমূহ জড়িত হৈ আছে সেয়া জানিব পাৰিলে। একেদৰেই গৱেষণাত তথ্য আৰু উৎসৰ

গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা সম্পর্কেও ধাৰণা লাভ কৰিলে। উৎস স্বীকাৰৰ বিভিন্ন শৈলীৰ বিষয়েও জ্ঞাত হ'ল। এই অধ্যায়ত তথ্য সংগ্রহ কৰাৰ পৰৱর্তী পদক্ষেপবিলাকৰ সৈতে পৰিচিত হ'ব। ইয়াত সংগ্রহ কৰা তথ্যসমূহ পৰীক্ষা কৰা, ব্যাখ্যা কৰা আৰু যুক্তিযুক্ততা প্রদান কৰাৰ দিশবিলাকৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

১৪.৩ তথ্য সংগ্রহৰ বিভিন্ন পদ্ধতি

তথ্য বিশ্লেষণ হৈছে কেঁচা সমল বা তথ্যক অর্থপূর্ণ আৰ্হি বা অন্তর্দৃষ্টিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ পদ্ধতি। গৱেষণামূলক প্রশ্নৰ উত্তৰ বা পৰীক্ষামূলক অনুমানৰ উত্তৰ দিবলৈ তথ্যৰ ভিতৰত ধাৰা, সম্পর্ক আৰু আৰ্হি চিনাক্ত কৰা ইয়াৰ উদ্দেশ্য। বিভিন্ন গৱেষণা প্রণালী আৰু পদ্ধতিৰ বাবে সুকীয়া বিশ্লেষণ কৌশলৰ প্রয়োজন হ'ব পাৰে, যেনে পৰিমাণগত তথ্যৰ বাবে পৰিসংখ্যা বিশ্লেষণ আৰু গুণগত তথ্যৰ বাবে বিষয়ভিত্তিক বিশ্লেষণৰ প্রয়োজন হয় । ছেকাৰন আৰু বৌগীয়ে তথ্য বিশ্লেষণৰ তাৎপয্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি ইয়াত বিশেষ সাৱধানতাৰ কথা কৈছে । তেওঁলোকৰ মতে তথ্য বিশ্লেষণে গৱেষণাৰ তথ্যৰ বৈধতা আৰু নির্ভৰযোগ্যতাত অৰিহণা যোগায়। নির্মোহ বিশ্লেষণে সিদ্ধান্ত শক্তিশালী আৰু বিশ্বাসযোগ্য হোৱাটো নিশ্চিত কৰে, যিয়ে গৱেষণাৰ সামগ্রিক বিশ্বাসযোগ্যতাক সূচায়। সংগ্রহ কৰা তথ্যৰ পৰা সঠিক আৰু অর্থপূর্ণ সিদ্ধান্ত ল'বলৈ গৱেষকসকলে উপযুক্ত পৰিসংখ্যাগত সঁজুলি,পদ্ধতি বা গুণগত বিশ্লেষণ পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰে।

- **জৰীপ** (Survey)ঃ তথ্য সংগ্রহ গৱেষণাৰ এটা মৌলিক দিশ। তথ্য সংগ্রহৰ বাবে বিভিন্ন পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইয়াৰে এটা সাধাৰণ আৰু জনপ্রিয় পদ্ধতি হ'ল- জৰীপ । জৰীপসমূহ বহুমুখী আৰু সাক্ষাৎকাৰ, অনলাইন ফর্ম বা লিখিত আৰু ছপা প্রশ্নাৱলীৰ জৰিয়তে সম্পাদন কৰিব পাৰি। গৱেষণাৰ বিভিন্ন শাখাত ইয়াৰ ব্যাপক ব্যৱহাৰ দেখা যায়।
- **পৰীক্ষা** (Experiments) ঃ তথ্য সংগ্রহৰ আন এটা উল্লেখযোগ্য পদ্ধতি হ'ল- পৰীক্ষা। ইয়াত গৱেষকসকলে চলকসমূহৰ প্রভাৱ পদ্ধতিগতভাৱে পর্যবেক্ষণ কৰিবলৈ যত্ন কৰে। প্রভাৱৰ সম্পর্ক আৰু অনুমান জুকিয়াই চাবৰ বাবে পৰীক্ষা বিশেষ গুৰুত্বপূর্ণ। মনোবিজ্ঞান আৰু চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ দৰে ক্ষেত্রত সাধাৰণতে পৰিঘটনাসমূহ অন্বেষণ আৰু বুজিবলৈ পৰীক্ষামূলক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হয়।
- **সাক্ষাৎকাৰ** (Interviews)ঃ সাক্ষাৎকাৰ হৈছে এক গুণগত তথ্য সংগ্রহৰ পদ্ধতি। এই পদ্ধতিত গৱেষক আৰু অংশগ্রহণকাৰীৰ মাজত প্রত্যক্ষ কথা-বতৰা আদান-প্রদান হয়। ফলত বিষয়ৰ ওপৰত দৃষ্টিভংগী আৰু অভিজ্ঞতাৰ গভীৰতা বৃদ্ধি পায় আৰু অন্বেষণ গভীৰ হৈ পৰে। গৱেষণাৰ লক্ষ্য অধ্যয়নৰ প্রকৃতিৰ সৈতে খাপ খুৱাবলৈ শৃংখলিত,অর্ধ-গাঁথনিযুক্ত বা অগাঁথনিহীন সাক্ষাৎকাৰে নমনীয়তা প্রদান কৰে।
- **পর্যবেক্ষণ** (Observation)ঃ এই পদ্ধতিত আচৰণ , পৰিঘটনা বা প্রক্রিয়াসমূহ

পদ্ধতিগতভাৱে চোৱা আৰু ৰেকর্ড কৰা হয় । এই পদ্ধতি সমাজ বিজ্ঞান আৰু নৃতত্ত্বত বিশেষভাৱে জনপ্ৰিয়। পর্যবেক্ষণমূলক তথ্য সংগ্ৰহত অংশগ্ৰহণকাৰীৰ কার্য্যকলাপসমূহৰ সৈতে গৱেষকৰ পর্যবেক্ষণৰ দিশটো নির্ভৰ কৰে।

- **সমল বিশ্লেষণ** (Content Analysis)ঃ সমল বিশ্লেষণ হৈছে ক্ৰেছৱেলে বর্ণনা কৰা এটা পদ্ধতি, য'ত গৱেষকসকলে পাঠ, দৃশ্য-শ্ৰব্য বিষয়বস্তুৰ বিশ্লেষণ কৰে। এই পদ্ধতি যোগাযোগ আৰু সংবাদ মাধ্যমৰ অধ্যয়নৰ দৰে ক্ষেত্ৰত জনপ্ৰিয়, যাৰ ফলত গৱেষকসকলে বিভিন্ন ধৰণৰ সংবাদ মাধ্যমৰ ভিতৰৰ আর্হি আৰু বিষয়বস্তু উন্মোচন কৰিবলৈ সক্ষম হয়। বিষয়বস্তু বিশ্লেষণে বিভিন্ন মাধ্যমৰ উৎসত উপস্থিত তথ্যৰ পদ্ধতিগত নিৰীক্ষণত সহায় কৰে।

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ঃ গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্ৰহ পদ্ধতিবিলাকৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

(১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

১৪.৪ নমুনা বাচনি পদ্ধতি

নমুনা বাচনি পদ্ধতি (Sampling methods) গৱেষাণৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ পদ্ধতি। কোনো অধ্যয়নৰ বাবে সম্পূর্ণ জনসমুদায়ৰ অধ্যয়ন সম্ভৱপৰ নহয় আৰু সেয়ে নমুনা সংগ্ৰহ পদ্ধতিৰে নির্বাচিত নমুনা সংগ্ৰহ কৰি গৱেষকসকলে সমগ্ৰ গোটটো অধ্যয়ন নকৰাকৈয়ে অর্থপূর্ণ সিদ্ধান্ত ল'ব পৰাকৈ তথ্য আহৰণ কৰিব পাৰে।

চেকাৰন আৰু বৌগীয়ে দাঙি ধৰাৰ দৰে এটা সাধাৰণ পদ্ধতি হ'ল - যাদৃচ্ছিক নমুনা বাচনি পদ্ধতি (Random sampling method), য'ত জন সমুদায়ৰ প্ৰতিজন ব্যক্তিক চুই যোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। এই পদ্ধতি পক্ষপাতিত্বহীন আৰু ন্যায়সংগত হোৱাৰ বাবে জনপ্ৰিয় আৰু গৱেষণাত ইয়াৰ গুৰুত্বও অধিক।

স্তৰীয় নমুনা বাচনি পদ্ধতি (Stratified sampling) কোথাৰীয়ে আলোচনা কৰা এটা পদ্ধতি, য'ত জনসংখ্যাক কিছুমান বিশেষ বৈশিষ্ট্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি উপগোট বা স্তৰত ভাগ কৰা হয়। প্ৰতিটো স্তৰৰ পৰা যাদৃচ্ছিকভাৱে এটা নমুনা বাছনি কৰা হয়। এই পদ্ধতিয়ে বিভিন্ন উপগোটৰ পৰা প্ৰতিনিধি অহাৰ বাবে সুবিধা কৰি দিয়ে আৰু গৱেষণাৰ নমুনা অধিক যুক্তিসংগত কৰি তোলে।

লিডি আৰু অৰমৰডে সুবিধাজনক নমুনা বাচনি পদ্ধতি (Convenience Sampling) বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে- এই পদ্ধতি গৱেষকসকলে অংশগ্ৰহণকাৰীসকলক তেওঁলোকৰ উপলব্ধতা আৰু সুচলতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নির্বাচন কৰে। এই পদ্ধতি নমনীয় ধৰণৰ হ'ব পাৰে । সময়

আৰু সীমিত সমলৰ ক্ষেত্রত হোৱা অধ্যয়নত এনে পদ্ধতিৰ ব্যৱহাৰ হয়।

ইয়াৰ বিপৰীতে ক্রেছৱেলে ব্যাখ্যা কৰা অনুসৰি উদ্দেশ্যপূর্ণ নমুনা বাচনি (Purposive Sampling) পদ্ধতিত গৱেষণাৰ বাবে প্রাসংগিক নির্দিষ্ট বৈশিষ্ট্য থকা অংশগ্রহণকাৰীসকলক ইচ্ছাকৃতভাৱে নির্বাচন কৰাটো জড়িত হৈ থাকে। এই পদ্ধতিটো গুণগত গৱেষণাত বিশেষভাৱে উপযোগী, য'ত গৱেষকসকলে গৱেষণামূলক প্রশ্নসমূহৰ সৈতে জড়িত নির্দিষ্ট জ্ঞান বা অভিজ্ঞতা থকা ব্যক্তিসকলৰ পৰা গভীৰ অন্তর্দৃষ্টি লাভ কৰাৰ লক্ষ্য ৰাখে।

গতিকে আপুনি ধাৰণা কৰিব পাৰিছে যে গৱেষণাত উপযুক্ত নমুনা বাচনি পদ্ধতি অতি প্রয়োজনীয় ।

১৪.৫ ক্ষেত্রকর্ম

ক্ষেত্রকর্ম (Fieldwork) হৈছে গৱেষণাৰ এক জনপ্রিয় আৰু বহুলভাৱে প্রচলিত পদ্ধতি। এনে পদ্ধতিত গৱেষণাৰ বিষয়ৰ পৰিঘটনা য'ত সংঘটিত হৈছিল সেই প্রাকৃতিক পৰিৱেশৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ তথ্য সংগ্রহ কৰা হয়। গুণগত গৱেষণাত ক্ষেত্রকর্ম বিশেষভাৱে প্রয়োজনীয়, যাৰ ফলত গৱেষকসকলে অধ্যয়নৰ প্রেক্ষাপট পর্যবেক্ষণ কৰিব পাৰে, ইয়াৰ সৈতে সম্পর্কিত পাৰস্পৰিক ক্রিয়া-কলাপৰ লগত নিজকে চামিল কৰিব পাৰে। এনেকৈ বাস্তৱ জগতৰ পৰিস্থিতিৰ পৰা আহৰণ কৰা প্রত্যক্ষ অভিজ্ঞতাই গৱেষণাক অধিক ফলপ্রসূ কৰি তোলে।

ক্ষেত্রকর্মত গৱেষকসকল অধ্যয়নৰ বিষয়বস্তুৰ সৈতে সক্রিয়ভাৱে জড়িত হৈ পৰে- গতিকে এই পদ্ধতিৰ দ্বাৰা গৱেষকসকলে অধিক সক্রিয়, ফলপ্রসূ আৰু প্রসংগৰ সৈতে সম্পর্ক থকা প্রাথমিক তথ্য সংগ্রহ কৰিব পাৰে। গৱেষণাৰ পৰিৱেশৰ বিৱর্তনশীল প্রকৃতি সাপেক্ষ এক গতিশীল আৰু নমনীয় গৱেষণা পদ্ধতি হিচাপে ইয়াৰ জনপ্রিয়তা বহুত বেছি। ক্ষেত্রকর্মৰ সুবিধা হৈছে এয়াই যে- অন্যান্য গৱেষণা পদ্ধতিৰ জৰিয়তে পোহৰলৈ নহা সাংস্কৃতিক-সামাজিক-ভৌগোলিক দিশসমূহ এই পদ্ধতিয়ে স্পষ্ট কৰে। কিন্তু চেকাৰন আৰু বৌগীমতে, ক্ষেত্রকর্মৰ বাবে গৱেষকসকলে অপ্রত্যাশিত পৰিস্থিতিৰ প্রতি সঁহাৰি জনাই কেতিয়াবা নমনীয় হোৱাৰ প্রয়োজনীয়তা আহি পৰে আৰু কেতিয়াবা পদ্ধতিৰ সালসলনি কৰিবলগীয়াও হয়। কিন্তু ইয়াৰ যোগাত্মক দিশ হ'ল- যি অধ্যয়নত সময় অনুসৰি গৱেষণাৰ প্রশ্নসমূহৰ বিকাশ বা পৰিৱর্তন সাধন হয়, তেনে ক্ষেত্রত এই অভিযোজন ক্ষমতা বিশেষভাৱে সহায়ক হৈ পৰে, লগা ধৰণে ইয়াৰ পৰিৱর্তন কৰিব পৰাৰ সুবিধা ইয়াত আছে। ।

গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্রহ কৰা পৰিৱেশে প্রসংগ আৰু ফলাফল গঢ় দিয়াত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে। ক্রেছৱেলৰ মতে তথ্যৰ বিন্যাস নির্ভৰ কৰে গৱেষকসকলে সংগ্রহ কৰা তথ্যৰ ভৌতিক, ভাৰ্চুৱেল পৰিৱেশৰ ওপৰত। পৰিৱেশ যিমানেই প্রাথমিক, বাস্তৱ আৰু ক্রিয়াশীল হ'ব- তথ্যও সিমানেই গুৰুত্বপূর্ণ হ'ব। উদাহৰণস্বৰূপে, শ্রেণীকোঠাত ছাত্র-ছাত্রীৰ সক্রিয় ভূমিকাৰ গৱেষণা কৰিলে অধ্যয়নৰ পৰিৱেশটো প্রকৃত ভৌতিক শ্রেণীকোঠা হোৱাটোৱে

যুগুত, আনহাতে অনলাইন জৰীপৰ পৰিৱেশটো হ'ব ভাৰ্চুৱেল প্লেটফৰ্ম বা তাৰ পৰা সংগ্রহ কৰা তথ্যক কেন্দ্র কৰি। অধ্যয়নৰ তথ্যৰ বৈধতা আৰু সত্যা-সত্য ক্ষেত্রৰ বাছনিৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে। ক্ষেত্র নির্বাচন যিমানেই বাস্তৱ আৰু উপযুক্ত হ'ব, তথ্যো সিমানেই যথাযথ হ'ব ।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ঃ ক্ষেত্রকর্ম বুলিলে কি বুজে আলোচনা কৰক। (১০০ শব্দৰ ভিতৰত)

১৪.৬ তথ্যৰ বিন্যাস তথা বিশ্লেষণ

তথ্য বিশ্লেষণ হৈছে সংগ্রহ কৰা তথ্যৰ ব্যাখ্যা আৰু অর্থ নির্ণয় কৰা প্রক্রিয়া। গৱেষণাৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ স্তৰ হৈছে এই প্রক্রিয়া। সঠিক তথ্য সংগ্রহ কৰি সেইবোৰৰ উপযুক্ত ব্যাখ্যা কৰাই হৈছে ইয়াৰ কাম। বিশ্লেষণে তথ্যসমূহ পদ্ধতিগতভাৱে পৰীক্ষা কৰি আৰ্হি, সম্পর্ক বা ধাৰা উন্মোচন কৰে। গৱেষকসকলে সংগ্রহ কৰা তথ্যৰ পৰা অর্থপূর্ণ অন্তর্দৃষ্টি আহৰণ কৰিবলৈ বিভিন্ন কৌশল ব্যৱহাৰ কৰে, যেনে পৰিমাণগত তথ্যৰ বাবে পৰিসংখ্যা বিশ্লেষণ আৰু গুণগত তথ্যৰ বাবে বিষয়ভিত্তিক বিশ্লেষণ। বিশ্লেষণ পর্যায়টো স্বাভাৱিকতেও অতি জটিল স্তৰ। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে- ই কেঁচা সমল বা তথ্যক কাৰ্যকৰী জ্ঞানলৈ ৰূপান্তৰিত কৰে আৰু ইয়াৰ ওপৰতে সিদ্ধান্ত সমূহ আৰু গৱেষণাৰ সামগ্রিক সফলতা নির্ভৰ কৰে। উপযুক্ত পৰিৱেশৰ নির্বাচন আৰু সংগ্রহ কৰা তথ্যৰ বিশ্লেষণ গৱেষণামূলক অধ্যয়নৰ সামগ্রিক গুণগত মান আৰু বৈধতাৰ বাবে খুবেই জৰুৰী উপাদান। সংগ্রহ কৰা তথ্যসমূহৰ যথোপযুক্ত বিন্যাস আৰি বিশ্লেষণৰ যোগেদি প্রকৃত সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা যায়। এই বিশ্লেষণেই গৱেষণা কর্মটিৰ গুৰুত্ব নির্ণয় কৰে।

১৪.৭ সিদ্ধান্ত

গৱেষণাৰ সিদ্ধান্ত শেষৰ ফালৰ এনে এক পর্যায়- য'ত গৱেষণা প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ বা পৰীক্ষামূলক অনুমানৰ উত্তৰ দিবলৈ তথ্যসমূহ সংশ্লেষণ কৰি এক মতত উপনীত হোৱা যায়। গৱেষণাত বিশ্লেষণ কৰা তথ্যৰ পৰা নিসৃত মতেই হৈছে এই সিদ্ধান্ত। ক্রেছৱেলে কয় যে অর্থপূর্ণ সিদ্ধান্তই গৱেষণাৰ সফল পৰিসমাপ্তি ঘটায়। এই পর্যায়ত লোৱা সিদ্ধান্তই গৱেষণাৰ সামগ্রিক স্বৰূপ নির্ণয় কৰে। আকৌ লিডি আৰু অৰমৰডে কৈছে যে- গৱেষণাৰ সিদ্ধান্ত গৱেষণাৰ লক্ষৰে এক যুক্তিনিষ্ঠ প্রতিফলন । অধ্যয়নৰ লক্ষ্য, ফলাফলৰ ব্যাখ্যাৰ প্রসংগৰ লগত গৱেষণাৰ সিদ্ধান্ত জড়িত হৈ পৰে। গৱেষণাৰ অনুমানসমূহ সমর্থন কৰে নে খণ্ডন কৰে- এই কথা এই সিদ্ধান্তই স্পষ্ট কৰে। এই পর্যায়ত লোৱা সিদ্ধান্তসমূহে গৱেষণাৰ আখ্যান গঠন কৰে আৰু

ভৱিষ্যতৰ অধ্যয়ন বা ব্যৱহাৰিক প্ৰয়োগৰ বাবে বাট দেখুৱাই দিয়ে। গৱেষণামূলক অধ্যয়নৰ সিদ্ধান্তত মূল তথ্যসমূহৰ সাৰাংশ আৰু ইয়াৰ তাৎপয্য লুকাই থাকে। গৱেষকসকলে তেওঁলোকৰ সিদ্ধান্তসমূহ গৱেষণামূলক প্ৰশ্নসমূহৰ সৈতে পুনৰ সম্পৰ্কিত কৰিব লাগে। গতিকে গৱেষণামূলক সিদ্ধান্ত আৰু সিদ্ধান্ত প্ৰণয়ন কৰাটো গৱেষণা প্ৰক্ৰিয়াৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ।

১৪.৮ প্ৰতিবেদন লিখন

গৱেষণাৰ অগ্ৰগতিৰ প্ৰতিবেদন হৈছে এনে এখন নথি যিয়ে গৱেষণা প্ৰকল্পৰ সময়ছোৱাৰ উন্নতি, কৃতিত্ব আৰু প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ এক আভাস প্ৰদান কৰে। কোথাৰীয়ে কৈছে যে- প্ৰকল্পটোৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে অংশীদাৰসকলক (প্ৰকল্প বা প্ৰক্ৰিয়াটোৰ বিভিন্ন স্তৰত জঞ্জতি হৈ থকা সকলো ব্যক্তিক বুজোৱা হৈছে) অৱগত কৰি ৰখা, স্বচ্ছতা নিশ্চিত কৰা আৰু গঠনমূলক আলোচনাৰ সুবিধা প্ৰদানৰ বাবে এনে প্ৰতিবেদন অতি প্ৰয়োজনীয়। গৱেষণাৰ অগ্ৰগতিৰ প্ৰতিবেদনত গৱেষণাৰ যাত্ৰাৰ পদ্ধতি, ফলাফল আৰু বাটত কৰা যিকোনো পৰিৱৰ্তনৰ বিৱৰণ থাকে।

গৱেষণাৰ অগ্ৰগতিৰ প্ৰতিবেদনত সাধাৰণতে এটা পৰিচয়, সাহিত্য পৰ্যালোচনা, পদ্ধতি, তথ্য, আৰু সিদ্ধান্ত আদি মূল অংশসমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। প্ৰস্তাৱনাত প্ৰসংগ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয় আৰু গৱেষণামূলক প্ৰশ্নসমূহৰ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰা হয়, আনহাতে সাহিত্য পৰ্যালোচনাই গৱেষকৰ প্ৰাপ্ত সাহিত্যৰ প্ৰতি সচেতনতা প্ৰদৰ্শন কৰায়। পদ্ধতিৰ অংশত গৱেষণাৰ প্ৰকল্প আৰু ব্যৱহৃত তথ্য সংগ্ৰহ প্ৰণালীৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা হয়। এনে প্ৰতিবেদনত তথ্যসমূহৰ পৰা লাভ কৰা ফলাফলসমূহৰ বিশদ বিৱৰণ আৰু সিদ্ধান্তত সামগ্ৰিক অগ্ৰগতি আৰু ভৱিষ্যতৰ পদক্ষেপসমূহৰ সাৰাংশ দিয়া হয়।

গৱেষণাৰ অগ্ৰগতিৰ প্ৰতিবেদন- স্পষ্ট আৰু সংক্ষিপ্ত হোৱাটো প্ৰয়োজনীয়। প্ৰতিবেদনখন বুজিব পৰাকৈ পোনপটীয়া আৰু সৰল ভাষাত লিখিব লাগে। তথ্যসমূহ সহজ বোধগম্যকৈ উপস্থাপন কৰিবলৈ সৃজনাত্মক সংৰচনা বা ভিজুৱেল, যেনে চাৰ্ট বা গ্ৰাফ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিব লাগে।

১৪.৯অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্ৰহ আৰু বিশ্লেষণ গৱেষণা প্ৰক্ৰিয়াৰ এক মৌলিক উপাদান আৰু এটা বিশেষ স্তৰ।
- বিভিন্ন তথ্য সংগ্ৰহ পদ্ধতি, যেনে জৰীপ, পৰীক্ষা, সাক্ষাৎকাৰ, পৰ্যবেক্ষণ, আৰু বিষয়বস্তু বিশ্লেষণে বিভিন্ন গৱেষণাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু উদ্দেশ্য পূৰণ কৰে।

- যাদৃচ্ছিক, স্তৰিত, সুবিধা, আৰু উদ্দেশ্যপ্ৰণোদিত নমুনা সংগ্ৰহকে ধৰি নমুনা সংগ্ৰহ পদ্ধতিয়ে গৱেষণা অধ্যয়নৰ বাবে প্ৰতিনিধিত্বমূলক আৰু প্ৰাসংগিক নমুনা ঠিক কৰি দিয়ে।
- ক্ষেত্ৰভিত্তিক কাম, বিশেষকৈ গুণগত গৱেষণাত, বিষয়বস্তুৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে পৰ্যবেক্ষণ আৰু যোগাযোগ কৰিবলৈ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ সৈতে গৱেষকৰ সম্পৰ্ক খুবেই গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- তথ্য বিশ্লেষণে কেঁচা তথ্যক অৰ্থপূৰ্ণ আৰ্হি বা অন্তৰ্দৃষ্টিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰে, পৰিমাণগত আৰু গুণগত তথ্যৰ বাবে উপযুক্ত কৌশলৰ প্ৰয়োজন।
- গৱেষণাৰ সিদ্ধান্ত আৰু সিদ্ধান্তসমূহ হৈছে জটিল স্তৰ, যিয়ে আখ্যানক গঢ় দিয়ে আৰু ভৱিষ্যতৰ অধ্যয়নৰ বাবে অন্তৰ্দৃষ্টি প্ৰদান কৰে ।
- গৱেষণাৰ অগ্ৰগতিৰ প্ৰতিবেদন লিখাৰ ক্ষেত্ৰত মূল অংশসমূহ, যেনে পৰিচয়, সাহিত্য পৰ্যালোচনা, পদ্ধতি, তথ্য, আৰু সিদ্ধান্ত, স্পষ্ট আৰু সংক্ষিপ্ততাৰে গঠন কৰাটো প্ৰয়োজন।

১৪.৮ অধিক জানিবলৈ

Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2008). *The Craft of Research* (3rd ed.). University of Chicago Press.

Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). SAGE Publications.

Kumar, R. (2011). *Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners* (3rd ed.). SAGE Publications.

Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques* (2nd ed.). New Age International Publishers.

Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2015). *Practical research. Planning and design* (11th ed.). Boston,

কলিতা, ৰঞ্জন (সম্পা.) (২০১৭)। *গৱেষকৰ হাতপুথি* । বান্ধৱ।

শইকীয়া, নগেন (২০১১)। *গৱেষণা পদ্ধতি পৰিচয়*। কৌস্তুভ প্ৰকাশন।

১৪.৭ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান (কেৱল ৰূপৰেখা)

১নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবলৈ কি কি পদ্ধতি আছে... সেইবোৰৰ পৰিচয় দিব।

২নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক্ষেত্ৰকৰ্ম বিষয়ে যি ধাৰণা লাভ কৰিলে সেয়া লিখিব.. ইয়াৰ গুৰুত্বৰ বিষয়ে

লিখিব...।

১৪.৮ আৰ্হি প্রশ্ন

প্রশ্ন ১ ঃ গৱেষণাৰ তথ্য সংগ্রহ বাবে কি কি পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হয়? প্রত্যেকৰ পৰিচয় আগবঢ়াওক।

প্রশ্ন ২ ঃ ক্ষেত্রকর্ম বুলিলে কি বুজে? ইয়াত কেনেকৈ আগবঢ়া যায়? গৱেষণাত ক্ষেত্রকর্মৰ ভূমিকা কেনেধৰণৰ- বিচাৰ কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ তথ্যৰ বিশ্লেষণে গৱেষণা কর্মৰ মূল সিদ্ধান্তত কেনেধৰণৰ প্রভাৱ পেলায়?

প্রশ্ন ৮ ঃ চমুকৈ লিখক— ক) নমুনা বাচনি পদ্ধতি, খ) প্রতিবেদন

*** ***** ***

প্রসঙ্গ পুথি

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

১) অসম সাহিত্য সভা (১৯৬২); *অসমৰ জনজাতি*; যোৰহাট।

২) অসম সাহিত্য সভা (১৯৮৭); *অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত*; বজালী দৰ্পণ (স্মৃতিগ্ৰন্থ), পাঠশালাঃ অসম সাহিত্য সভাৰ পাঠশালা অধিৱেশন।

৩) কাগ্‌য়ুং, ভৃগুমুনি (সম্পাঃ) (১৯৭০); *মিচিং সংস্কৃতিৰ আলেখ্য*; গুৱাহাটী।

৪) গগৈ, লীলা (১৯৯৪); *অসমৰ সংস্কৃতি*; ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।

৫) গোস্বামী, প্ৰফুল্ল দত্ত (১৯৮৬); *অসমীয়া জন সাহিত্য*; গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।

৬) গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয় (২০০০); *অসমৰ সংস্কৃতি সমীক্ষা*; গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৭) দত্ত, বীৰেন্দ্ৰ নাথ (১৯৭৭); *অসমীয়া সংগীতৰ উক্তি*; যোৰহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

৮) দাস, বীৰেন (১৯৯৪); *মোৱামৰীয়া লোকসংস্কৃতি আৰু লোকগীত*; গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

৯) দুৱৰা, ধৰ্মেশ্বৰ (১৯৯০); *অসমৰ বাদ্যযন্ত্ৰ*; যোৰহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

১০) দেৱগোস্বামী, কেশৱানন্দ (২০০০); *সত্ৰ সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা*; ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।

১১) নাৰ্জী, ভবেন (১৯৬৬); *বড়ো-কছাৰীৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী ঃ লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল।

১২) নেওগ, ডিম্বেশ্বৰ (১৯৬৪); *নতুন পোহৰত অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*; গুৱাহাটী।

১৩) নেওগ, মহেশ্বৰ (১৯৬৪); *অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

১৪) নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পাঃ) (১৯৬৯); *পবিত্ৰ অসম*; যোৰহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা।

১৫) নেওগ, মহেশ্বৰ (১৯৯৫); *পুৰণি অসমৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী ঃ নিউ বুক ষ্টল।

১৬) নেওগ, মহেশ্বৰ (সম্পাঃ) (২০০৬); *বাণীকান্ত ৰচনাৱলী*; গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।

১৭) নেওগ, মহেশ্বৰ (১৯৮৭); *শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱ*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

১৮) নেওগ, হৰিপ্ৰসাদ আৰু গগৈ, লীলা (সংকলন আৰু সম্পাঃ) (১৯৮৯); *অসমীয়া সংস্কৃতি*; ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা।

১৯) বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা (১৯৭১); *অসমৰ লোক সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী ঃ লয়াৰ্ছ বুক ষ্টল।

২০) বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা (১৯৯৫); *দেৱী*; গুৱাহাটী ঃ সাহিত্য প্ৰকাশ।

২১) বৰদলৈ, নিৰ্মলপ্ৰভা (১৯৯৭); *শিৱ*; গুৱাহাটী ঃ সাহিত্য প্ৰকাশ।

২২) বৰ্মন, শিৱনাথ (সম্পাঃ) (১৯৯৭); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* (দ্বিতীয় খণ্ড); আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা, অসম।

২৩) বৰ্মন, শিৱনাথ (১৯৮২); *লোক কৃষ্টিৰ উৎস*; গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ।

২৪) বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ (১৯৮৫); *অসম লোক সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী ঃ বীণা লাইব্ৰেৰী।

২৫) বাৎসায়ন, কপিলা (অনুবাদঃ বীৰেন্দ্ৰনাথ দত্ত) (১৯৮৮); *পৰম্পৰাগত ভাৰতীয় নাট্য*; নতুন দিল্লী।

২৬) ভট্টাচাৰ্য, দেবেন্দ্ৰনাথ (১৯৭৭); *অসমত শক্তি পূজা*; গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ।

২৭) মজুমদাৰ, বিমল (২০০১); *পুৰাণৰ পৰিচয়*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।

২৮) মহন্ত, প্ৰদীপ জ্যোতি (২০০৭); *শংকৰদেৱৰ শিল্প লোক*; গুৱাহাটী ঃ পূৰ্বাঞ্চল প্ৰকাশ।

২৯) ৰাজবংশী, পৰমানন্দ (সম্পাঃ) (২০০৩); *অসমীয়া জাতি আৰু সংস্কৃতি*; প্ৰাগজ্যোতিষ মহাবিদ্যালয়, গুৱাহাটী।
৩০) ৰাভা হাকাচাম, উপেন (২০০৫); *অসমৰ জনজাতি সংস্কৃতি*।
৩১) শৰ্মা, গিৰিধৰ (সম্পাঃ) (১৯৭৪); *অসমীয়া জাতিৰ ইতিবৃত্ত*; অসম সাহিত্য সভা।
৩২) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (২০০৯); *অসমৰ সাংস্কৃতিক ইতিহাস* (২য় খণ্ড); অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট।
৩৩) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (১৯৯৮); *অসমীয়া লোক সংস্কৃতিৰ আভাস*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।
৩৪) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (সম্পাঃ) (১৯৮৭); *ডাক প্ৰৱচন*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।
৩৫) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (১৯৯৬); *লোক সংস্কৃতি*; গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ।
৩৬) শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ (১৯৮৬); *শিৱ পুৰাণ*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।
৩৭) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (১৯৫৫); *অসমীয়া নাট্য সাহিত্য*; গুৱাহাটী।
৩৮) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (২০০৬); *অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত*; বিহাবাৰী, গুৱাহাটীঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ।
৩৯) শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ (১৯৮৮); *পুৰণি সাহিত্য অধ্যয়ন*; পাণবজাৰ, গুৱাহাটী ঃ বাণী প্ৰকাশ প্ৰাইভেট লিমিটেড।
৪০) হাজৰিকা, পৰীক্ষিত (১৯৯৫); *শ্ৰীশ্ৰীচণ্ডী*; গুৱাহাটী ঃ ডালিমী প্ৰকাশন।
৪১) হাজৰিকা, বিশ্বেশ্বৰ (২০০৩); *অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* (প্ৰথম খণ্ড); আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা কলা-সংস্কৃতি সংস্থা, অসম।
৪২) কলিতা, ৰঞ্জন (সম্পা.) (২০১৭)। *গৱেষকৰ হাতপুথি* । বান্ধৱ।
৪৩) শইকীয়া, নগেন (২০১১)। *গৱেষণা পদ্ধতি পৰিচয়*। কৌস্তুভ প্ৰকাশন।

ইংৰাজী গ্ৰন্থ ঃ

1) Baruah, Birinchi Kr. (1969); *A Cultural History of Assam*; Panbazar, Guwahati : Lawyer's Book Stall.
2) Boro, Anil (2001); *Folk Literature of the Boros - An Introduction*; Guwahati: Adhunik Prakasan.
3) Choudhury, P.C. (1966); *History and Civilization of the People of Assam*; Guwahati.
4) Dorson, Richard M. (ed.) (1972); *Folklore and Folklife : An Introduction*; Chicago : The University of Chicago Press.
5) Dundes, Alan (1978); *Essays in Folkloristics*; Folklore Institute.
6) Dutta, Birendra Nath. (ed.) (1999); *Traditional Performing Arts of North-East*; Guwahati : ABILAS.
7) Dutta, Birendra Nath. (ed.) (1994); *A Hand Book of Folklore Material of North-East India*; ABILAS, Guwahati.
8) Frazer, J. (1993); *The Golden Bough*; Hertfordshir; Words Worth Editions Limited.
9) Gait E. (1963); *A History of Assam*; Thacker, Spink.
10) Herskovits M.J. (1969); *Cultural Anthropology*; Knopf.
11) Kakati, Bani Kanta (1972); *Assamese : Its formation & Development*. Lawyers Book Stall, Guwahati.
12) Kakati Bani Kanta (1967); *Mother Goddess Kamakhya*; Panbazar, Guwahati Lawyers Book Stall.
13) Leach. M (1972); *Standard Dictionary of Folklore*; Funk & Wagnalls.

14) Mahanta, Pradip Jyoti (2007); *The Sankardeva Movement*;*Its Cultural Horizons*; Guwahati : Purbanchal Prakash.
15) Neog, Maheswar (1984); *Religious of North East*; Munshiram Manoharlal Publication Pvt. Ltd.
16) Sarma N.C. (1988); *Essays in the Folklore of North-Eastern India*; Guwahati : Bani Prakasan.
17) Sarma, S.N. (1989); *A Socio-Economic and Cultural History of Medieval Assam*, Guwahati.
18) Tylor E.B. (1920); *Primitive Cultural*; Vol.1. W. London : John Murray, Albemarie Street.
19) Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2008). *The Craft of Research* (3rd ed.). University of Chicago Press.
20) Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
21) Kumar, R. (2011). *Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners* (3rd ed.). SAGE Publications.
22) Kothari, C. R. (2004). *Research Methodology: Methods and Techniques* (2nd ed.). New Age International Publishers.
23) Leedy, P. D., & Ormrod, J. E. (2015). *Practical research. Planning and design* (11th ed.). Boston,